

Nova Njemačka

OSNOVNI ZNAČAJ NOVE NJEMAČKE LIRIKE

Namjera nam je da u nekoliko riječi prikažemo bit njemačkog pjesništva. Znamo da su mogućnosti ovakove male skice ograničene, ali naši čitatelji treba da imaju na umu da je nemoguće na laku ruku i zabavni način uputiti se u jednu stvarnost, koja nije ni malo jednostavna, ni jasna, te stoga molimo čitatelje da vlastitim mišljenjem nadopune i povežu naše jednostavno nabačene misli. Jasno je da se — prisiljeni malim prostorom — moramo ograničiti samo na najvažnije.

Govorit ćemo o pjesništvu. Svako je istinsko pjesništvo po svojoj naravi od čovjeka stvoreno i ljudska je stvarnost. Svoju snagu i unutarnju sigurnost dobiva ono od čovjeka. — Mi ćemo se u našem prikazu ograničiti na liriku, jer je to ona pjesnička forma, koja je najsubjektivnija i jače je od drame i epike vezana za čovjeka, koji je njen izvor. Govorit ćemo samo o katoličkoj lirici. Da obrazložimo ovo ograničenje naše teme pokušat ćemo staviti katolicizam sučelice njemačkoj biti, koliko se to pokaže potrebnim da naša tema postane jasnija. Nadamo se da ćemo na taj način dosta jasno pokazati ono, što je na obim područjima bitno.

Dali smo ovoj skici ime »Nova Njemačka«, ali pri tome nismo mislili na najnovije literarne produkte. Naš članak nema namjeru da bude feuilleton, već neke vrste literarno-filozofskog razmatranja; prema tome izabrali smo pjesnike i njihova djela sa stanovišta povijesti duha, t. j. izabrali smo ono, što po svojim relativno novijim temama ovdje ulazi. — Opisat ćemo najprije katoličku, a poslije njemačku stvarnost, te ćemo konačno pokušati da pokažemo, koliko i jedna i druga djeluje na današnju njemačku katoličku liriku.

I. KATOLIČKA STVARNOST

Neko se vrijeme činilo kao da se katolička stvarnost zatvorila u neki geto; kao da je — braneći samu sebe držala »distancu« prema »svijetu«, te se suzila i ograničila isključivo na nadnaravno (i to na, doista, tako uskogrudan način, da je to upravo neugodno djelovalo i činilo se nastranošću). Većina je novijih njemačkih katoličkih pjesnika to još doživjela. To je vrijeme prošlo. Romano

Guardini je jednom zgodom¹ kazao: »Svijet se istina ne može posmatrati sam za se... on jest nešto tek po Bogu,² stvoren je tako da je usmjeren na Boga i tek po Njegovoj milosti dobiva svoju puninu — ali po Bogu on doista postaje nešto, i to nešto sa velikim smislom. No grijeh nije mogao uništiti stvoreni svijet; on se nije po grijehu pretvorio u ništa, nije postao besmislen. A nije svijet niti sam po sebi postao »griješnim«. To nije ozbiljna kršćanska misao — to je samo izraz nordijske nastrane želje za mučenjem samog sebe«. (Str. 163.).

Opojnost, u koju je svijet došao od osjećanja konačnosti, pretvorila se u novu čežnju za bitnim i apsolutnim. Danas je katolička stvarnost opet dublja i življa i u svem opsegu je shvaćena kao dubina svijeta. Ona predstavlja veliko, pobjedonosno htijenje čitavoga svijeta. Sve ono ljudsko što je plemenito i veliko danas je opet uključeno u katoličku stvarnost³. »Svijet« ne predstavlja više nešto neprijateljskog i zasebnog. No katolička stvarnost ipak ne svršava u »svijetu«. Za nju je bitna ona težnja, da se nadvine nad svijet. I tako ona usavršava »svijet«. Ona kaže stvaralački »da« svijetu. Odatle ona živa napetost u katoličkoj zbilji, odatle proizlazi onaj, tuđim očima nevidljiv, izvor njenog života i njenog djelovanja. Taj »da« daje »svijetu« tek onaj duboki i radosni smisao i po njemu ujedno ulazi u nešto posve drugo — u božansku dubinu, koju nadvisuje svijet.

Na taj način iz ove napetosti proizlazi izvanjska statika katoličke zbilje, ali takodjer ona prividna »natražnost« katolicizma, koja se koji puta čak i katolicima čini »zbiljskom«. Dublji korijen toga leži u ontičkom stremljenju visinama katoličke stvarnosti. (Trebalo spomenuti da se tu ne misli odobravati onu stvarnu i nažalost vrlo istinitu natražnost, koja proizlazi iz straha pred djelom i iz jednog posve nekatoličkog prezira i bježanja od svijeta.) Katolička stvarnost sa velikodušnim i obazrivim smiješkom posmatra neobične skokove svijeta »sub respectu aeternitatis«. I ona se ne povodi za svakim valom struje, pogotovo ne, ako se struja zbivanja nalazi na niskoj razini.

Drugi plod one stalne napetosti u katoličkoj stvarnosti jest njena snažna nutarnja dinamika, ona njena gotovo proročka i stvaralačka težnja da »svijet« uvijek iznova izgradi, već prema njegovim nutarnjim mogućnostima.

Kada god je »svijet« začeo koji »emancipirani« pokret, taj je uvijek bio ograničavanje samoga sebe i u stvari je predstavljao otpad od cjeline. (To se vidi u njemačkoj reformaciji, u njemačkom idealizmu i u »zadnjoj« egzistencijalnoj filozofiji). Ona j pak

¹) Čovjek i vjera (Der Mensch und der Glaube). Pokušaji istraživanja religijskog momenta u velikim romanima Dostojevskoga.

²) To se pokušalo prvi puta u doba humanizma, a u pretjeranoj formi nalazimo to opet u »zadnjoj« egzistencijalnoj filozofskoj struji.

³) Dr. R. Egenter: Plemenit kršćanin. Kösel Pustet 1935.

pokret, koji izlazi iz katoličke zbilje, uvijek teži za cjelokupnošću; takav pokret ruši granice i struji prema vječnosti kao jedino mogućem cilju. (Kao konkretni primjer navesti ćemo barok, onu katoličku notu romantike i konačno najnoviji njemački katolički duhovni smjer, o kojemu ćemo govoriti u III. dijelu).

Tako smo sa nekoliko riječi ocrtali katoličku stvarnost kako danas izgleda, t. j. kako današnji čovjek shvaća onu apsolutnu i nepromjenljivu istinu. Prema tome je to ljudska stvarnost, ljudska takodjer po svojim slabostima i po svojoj ljubavi za sve, što je čovječje. — Čini se vrlo opravdano, ako ustvrdimo da čovjek današnjice dublje i potpunije shvaća odnos katoličke stvarnosti prema apsolutnome i onome što jest iznad svega ljudskog, nego što se to shvaćalo u vrijeme katoličke »geto-stvarnosti«. Ovo razumijevanje za nas će biti most, po kojemu ćemo ući u bit onog katoličkog duha, koji se izražava u novijoj njemačkoj lirici. —

II. NJEMAČKA STVARNOST

Da bi se jasnije osvijetlile osnovice novije katoličke lirike u Njemačkoj potrebno je promotriti katoličku zbilju — sa ljudske strane — u odnosu prema njemačkoj stvarnosti.

Pokušamo li donekle prikazati njemačku zbilju, spomenut ćemo kao njenu prvu oznaku da se ona nalazi u sred sredine svijeta. To jest, u toj stvarnosti nedostaje ona ontička težnja za nadnaravnim, koja je značajna za katoličku zbilju, te prema tome njoj mnogo bolje odgovara riječ struja. Struja koja živo protiče u vremenu, a čiji smo zadnji »val« mi, ljudi »današnjice«. Taj posljednji val nošen je i oblikovan temeljnim snagama njemačkog čovjeka. Druga oznaka jest ta, što se njemačka zbilja najjače ostvarila u njemačkom čovjeku.

Govorimo li o njemačkoj biti u našoj će duši oživjeti imena, koja su nekada i na neki način bili »valovi« u njemačkoj struji. uskrsnut će imena, koja su svojim životom i svojom snagom stvorili bogatstvo njemačke biti. Nije važno dali se zadržavamo kod određenih ličnosti, ili samo nuzgredno govorimo o ovome ili onome — iz sviju uvijek na jednaki način i jednako čudesno izbija ono bitno njemačko, i to izvanredno raznoliko i jasno. Bilo da mislimo na nježnog, ali ipak čvrstog i produbljenog Dürer-a, ili na onog njemačkog slikara, koji pokazuje najviše dinamike — Matthias-a Grünewald-a, ili pak na onaj dražestan način šleskog mistika Angelusa Silesius-a, koji je umio onu njemačku »bezuslovnost« svesti na kršćansku ljubav — uvijek jednako susrećemo njemačkog čovjeka; uvijek su to živa svijetla, koja nam potresno i čarobno pokazuju mnogostranost njemačke naravi. Nema svaki od ovih Nijemaca »sve«, ali svaki ima »nešto«. — Nastojat ćemo prikazati temelje onog »nešto« što obilježuje Nijemca,

a po tom ćemo sve ove elemente spojiti u jednu cjelinu da dobijemo sliku njemačke zbilje u njemačkom čovjeku.

Njemački čovjek jest čovjek bez milosti. Kako god to čudno zvučilo, čini se da je to ona najdublja srž njemačkog čovjeka. U svom djelu »Luther, čovjek bez bogatstva« R. J. Sorge stavlja bratu Ivanu u usta slijedeće riječi: »Ti ćeš zuriti u pakao sve dotle, dok Te on ne zgrabi«. Tu je u jednom — zbilja jedinstvenom — Nijemcu elementarnom snagom izbilo ono, što oduvijek, bilo bijesno, bilo sumorno i izmučeno ispunjuje Nijemca. Nije to možda uvijek tako jasno izraženo, ali je ipak onaj osjećaj nesigurnosti, osjećaj »izbačenosti« u svijet i »nemilosrdnosti« života Nijemcu uvijek tu. — Čovjek Nijemac zatvoren je u svoju bit i tako on stoji pred sudbinom. Ta »sudbina«, koju osjeća tjerat će ga u melankoliju, u njegovoj će ga dubini potresti, ali on će pri tome ostati nepomičan, ili će ga pak ta sudbina herojskom moći natjerati da poput oluje kao »barbar« lomi »oranice svijeta«. »Biti bez milosti« — ta činjenica dovoljno tumači nemir Nijemca, njegovo vječno traženje; ta činjenica razjašnjava da mu se ruši sve, što god sagradi. U Hebbelovim dramama nalazimo ovakove tipove u punokrvnom obliku. Biti bez milosti, znači biti prepušten samome sebi u dubokom nemiru; posljedica jest samoća i potreba za samoćom. Takav će se čovjek ponosno zatvoriti u sebe i radije će se izgubiti u noći, nego da primi pomoć i da se otvori svijetlu ljubavi i milosti. — A ipak on osjeća čežnju, goruću i mučnu čežnju, koja niče iz volje da bude uvijek i da ne padne u ništa. Čovjek bez milosti! — taj tamni prizvuk uvijek prati svu tvrdokornost i očaj, svu trpkost i zatvorenost čovjeka Nijemca.

Ono, što tome »čovjeku bez milosti« pomaže da izdrži u svojoj zatvorenosti i što mu daje pravo — i još kakovo »pravo« — da se zatvori od svega »svetoga«, to je njemačka potreba za unutarnjošću. O tome se toliko govori da se to skoro već razvodnilo u mnogim riječima. No ta je »nutarnjost« zaista ono najskupocjenije što Nijemac ima. To je nutarnjost, koja će uvijek opet naći put do »bezazlenosti«, »nevine budale«, koju više puta susrećemo u njemačkim pričama. Nutarnjost, koja živi od duše te najneodređenije njemačke riječi, kojom označuju sve ono, što je »čovjek bez milosti« osvojio za dugih i upornih noćnih traženja. Svaki zaista pravi Nijemac živi od ove snage duše. Njena moć i njen opseg narastao je najviše u njemačkoj romantici. Duša jest oznaka za onaj, gotovo instiktivni, smisao za sve što je organski i niklo, za zaokruženost i ljepotu prirode i stvari. »Srce« koje zna više od proračunatog razuma, postaje uvijek nanovo gospodarom nad svim mozgovnim pseudo-razglabanjima, koja u stvari predstavljaju skretanje od izvora njemačke biti.

Ta unutarnjost daje čovjeku Nijemcu njegovu dinamiku, ona mu daje nepokolebivu vjeru u stvaralačku moć čovjeka Nijemca. Klasični izraz tog osjećaja jest rečenica iz Goe-

the-ovog Fausta: »Na početku bijaše djelo«. Prototip njemačkih filozofa, Fichte, stvorio je i danas još živu sliku svijeta, koja objavljuje njemačku dinamiku. Svojom gorljivom vjerom u produktivnost duha on je nagovijestao, objavljuvao i obnovio njemačku bit. Osjećaj poziva, koji su drugi narodi često osjetili kao njemačku preuzetnost i silovitost, razumljivi je odraz onih tajanstvenih snaga jedne nutarnosti bez milosti, onih snaga, koje potiču Nijemce, da iz najnižeg poniženja uvijek iznova grade do ponosnih visina. Tu se nalazi takodjer izvor težnje za »sveopćnošću«, za onim naziranjem da je »posvuda i Bog i svijet i ja« njemačkog panteizma. Izraz ove dinamike skrenute na unutarnost jest i ono silovito uvlačenje Boga u bezmilosnu zatvorenost. — Prema vani manifestira se ta dinamika u težnji za »Reich-om«, toj pračežnji za sveopćnošću njemačke snage i njemačke volje u svijetu. Mjerilo tog »Reicha« jest neminovnost (Das Unbedingte) i ona zatvorenost u simbolu »kruga«, kako je P. Przywara jednom zgodom rekao.

Na poslijetku spomenut ćemo još jednu značajku Nijemca, oznaku, koja ga čini vrijednim ljubavi, usprkos svemu: Nijemac je plemenit čovjek. Ne toliko oblikom i vanjskim izrazom koliko nutarnjim obiljem viteškog »maže«. Plemenitost srca, smisao za jasnoću i čistoću uvelike obilježuje čovjeka Nijemca. Plemenitost Nijemca nikla je iz nutarnosti, no istovremenom hladno drži distancu u svojoj zatvorenosti bez milosti i neumorno osvaja sebe i bori se za ljudske visine njemačke dinamike.

Nietzsche-ov »nadčovjek« predstavlja grozno i potresno zastranjenje plemenitosti, koja se neminovno slomila na tom stanju bez milosti.

Nama ljudima današnjice jest izraz njemačke plemenitosti jedna žena — Gertruda von Le Fort. Iz čistoće njenih oporih i snažnih pjesama izbija čistoća njene naravi.

Njemački čovjek nije međutim samo »čovjek bez milosti«, samo čovjek dinamike ili samo usmjeren na unutarnost — već je on »cjelina« svih tih pojedinosti; Nijemac jest živa stvarnost, koja mijenja tokom vremena, te se javlja uvijek u novom, a ujedno u istom obliku kao »vječni Nijemac«.

III. NOVIJA LIRIKA

Sve što smo do sada kazali, ima samo da bude grubo označena pozadina, u koju ćemo urisati obrise novoga duha u novoj njemačkoj lirici. Oba pola — njemački i katolički — ispoljit će se, ako pravo gledamo, u njemačkoj katoličkoj lirici. Katoličko pokazuje se u čudnovatoj uzvišenosti nad zbivanjem vremena, a njemačko u nekom stvaralačkom nastavljanju i upotpunjenju smisla nove Njemačke. Katolički i njemački element nalazimo tu u živoj i plodnoj uzajamnosti.

Imena novijih pjesnika zacijelo su čitatejlu poznata. Ne treba pravo ni spomenuti imena kao Gertrude von Le Fort, Ruth Schaumann, Fr. J. Weinrich, J. Kneip, Fr. Deml, J. Winkler, Blunck, Carossa, Oberkofler i R. J. Sorge. Govori ćemo radije o onoj njima svima zajedničkoj »zbilji«.

Stanje, iz kojega su svi ovi novi pjesnici nikli i koje su morali prebroditi jest veliki svjetski rat, revolucija i sve ono obilje razdora, nesigurnosti, ona krika i vika iz godina »Umbruch-a«, ali — pravednosti za volju mora se priznati da je za tih godina bilo takodjer mnogo snažnog i čestitog traženja i čestite borbe. — Prva i najbitnija težnja novijih pjesnika jest; povući se od buke, od fasade, od »programa« i uvodnika. Oni teže za pobjedom onog nutarnjeg u njemačkoj naravi, ali ta unutaranjost kod katoličkih pjesnika nije zatvorena milost, već se duboko otvara Bogu i Njegovoj stvarnosti.

»Krenimo od zemaljskoga
onamo u carstvo duše!
Sve, što zasljepljena mrena
nas slijepaca zna i pozna
samo stvorenog je sjena;
dok se tamo u tišini
nalazi u svoj toplini
punina sveg bivstvovanja! (J. Kneip⁴⁾

Novija umjetnost opet crpe iz čovjekovog središta, a ne osvrće se više na ulicu. Želja joj je da opet niče u tišini. No ta tišina nije ni praznina, ni premekana nježnost. U toj tišini iz čovjekova centra ima takodjer snage; i tu je moguće da dodje do kakovog ustanka, ali »ustanka« u smislu »ustati«, dići se iz plodne nizine zemaljske, dakle osloboditi se od one zabačenosti bez milosti, t. j. vinuti se k nebu. To nisu eksplozije, već evolucije. »Mjera im je ljepota, a snaga im izlazi iz duševnog obilja«.

»P J E S N I K

Geniju, geniju, poput munje
Radiš u elementu stvaranja svoğa,
Sa tvrde pećine, ti neumorni,
u žaru svom kidaš dušu po dušu,
Iz stvorenog kida se stvoriteljska moć.

(R. J. Sorge, neobjavljene pjesme⁵⁾).

Noviji pjesnici vide i prikazuju prirodno čovjeka. Napustili su ideju onog apstraktnog čovjeka opsjednutog idejama, koji u neobuzdanosti svoğa duha samo razara, već donose čovjeka,

⁴⁾ »Lasst uns aus der Welt hinaus
In das Land der Seele Schweifen!
Ach, wir greifen und begreifen
Mit den Augen — ach, wir Blinden!
Doch nur aller Schöpfung Hülle;
Drüben in der grossen Stille
Drüben ist die warme Fülle
Aller Wesenheit zu finden« (J. Kneip)

koji stvara i gradi. Napustili su onaj krik o čovjeku bez obrisa i bez forme — izraz »pjesnicke zbilje«⁶ čovjeka bez milosti.

»... pohranjena u tišini, ti uzvišena posudo —
poljem kroci seljak, praćen soptanjem životinja svojih —
u miomirisu svome ti čekáš, Bog poslužuje,
tko dolazi usnama žednim —
Jedna ptica pjeva, čas miriši na vino...«

(Iz »Snu« od Fr. J. Weinrich-a⁷).

Nastojanja novijih idu, napokon i za tim da pjesništvo prestane biti nešto samo vješto napisanoga, oni ga nastoje osloboditi subjektivne slučajnosti — neumjerenosti njemačke dinamike. — Kod njih se opet osjeća strahopočitanje pred riječima. Njima je pjesništvo »oblik«, masivni, sjetilima opipljivi oblik gotovo »u sebi zaokružena igra«, kako kaže Dr. Rockenbach. Pjesništvo je odraz vremena i volje za životom. U pjesništvu se stvara sa poštovanjem prema uzorima Božjih stvorenja. To je ono djelotvorno u njemačkoj katoličkoj stvarnosti, u tome leži cijela njena dubina, njena plodnost i snaga.

»MJESEC

Srebrenom motikom on razdvaja
tvrdoću sviju planina.
U svijetlu njegovom i ponori
krotki su i mekani. —
Tmurne oblake nad gradom
pretvara u svijetli sjaj.
Struji preko prolaznosti
sa smiješkom punim mudrosti«.

(Fr. Deml, iz »Jezik stvari«⁸).

⁵⁾ DER DICHTER.

*Genius, Genius, sturmsausend
wirkst du deiner Schöpfungen Erz
aus hartem Felsen glühend ringst du
Rastloser, Seele um Seele
aus Geschaffenen splittert sich
Schaffendes ewig. (R. J. Sorge, Unveröffentlichte Gedichte).*

⁶⁾ U koliko pjesma znači krivo opjevanu stvarnost.

⁷⁾ »... gelagert in Stille du weihvoller Krug
auf den Feldern schreitet der Landmann in seiner Tiere Geschnauf
stehst du auf duftender Lauer, Gott wartet auf,
wer einen durstigen Mund hertrug
Ein Vogel ruft, die Stunde schmeckt wie Wein...«
(aus »An den Traum« von Fr. J. Weinrich).

⁸⁾ DER MOND.

*Mit seinem Silberspaten bricht er
die Härte des Gebirges auf.
An seinem Lichte werden die Abgründe
weich und zahm. —
Die Wolke die um trübe Städte hängt
verwandelt er in lichten Schaum.
Und über die Verödnis gleitet er
mit einem weisen Lächeln weß«.
(Fr. Deml, aus: Die Sprache der Dinge).*

Noviji pjesnici ne drže prvo »propovijedi« o onome, što će stvarati, već se naprosto odmah dadu na stvaranje. Snagu crpe iz katoličke zbilje, koja im pomaže da raznolikosti vremena svežu u jedan jedinstveni, smišljeni snop. — Umjetnost je za njih igra odredenih forma, a nije više dramatski uvodnik; iz njihovih pjesama govori formirana sudbina, jer se oni više ne predaju jednoj sudbini bez milosti. Dakako, oni osjećaju »sudbinu«, ali sudbinu punu milosti i otvorenu silama »odozgo«.

K R I Ž

Kao u misteriju ljubavi
 duša šuti, šuteći ulazi
 u tebe, bolni narode:
 kako, ljubeći goruće rane tvoje
 sazivaju tajnu sudbine,
 kako se javlja srcu u velikom prividjenju
 tvoj vječni poziv: nekad bljeskajuć mačem
 na sivome bojištu — sada
 uzvišen za tamnu nemoć Križa!«

(G. von Le Fort, iz »Himne Njemačkoj«⁹⁾)

Već smo na jednom mjestu govorili o »obliku«. Hoćemo li formulirati nastojanja novijih ispunjenja težnjom za oblikom, tada moramo reći da je nova njemačka umjetnička ideja povratnik klasičari, t. j. oni nastoje da ovozemske i vremenski ograničene stvari dadu njihovoj savršenosti oblikovan razvoj njihove unutarne biti. Za katoličke pjesnike je to savršenstvo usavršavanje u »dubine svijeta«, put k Boгу. Katolički pjesnik se odvrća od ekspresionizma i njemu bitnog romantičnog snatrenja o nežnjernom i beskrajnome, te one u ekspresionizmu izražene čežnje za vječnosti, koja se očituje u stalnoj čeznutljivoj težnji i jednoličnom, ali neuslišanom, dozivanju vječnosti i savršenstva u čovjeku. Veliki ritmički val njemačkog umjetničkog izražaja napustio je ekspresionizam romantike, napustio je on pokret, koji je zabacio »formu« kao ispraznu i nejasnu, te naglašavao samo »bit« stvari, i vratio se »klasičari«, koje je želja da novo-otkrivenu »bit« ne izgubi, već da je uhvati i »uokviri« u novi oblik, koji joj biti odgovara. Posmatra li se pjesništvo — osobito njemačko pjesništvo — kao

⁹⁾

DAS KREUZ

*Wie ins Mysterium der Liebe
 so schweigt sich die Seele
 nun in dich ein, schmerzhaftes Volk:
 Wie küsst sie dir das Geheimniss des Schicksals
 herauf aus den brennenden Wunden,
 und wie erscheint ihr in grossen Gesichte des Herzens
 deine ewige Sendung: einst in der Schwertgestalt lodrend
 in grauen Feld nun der Ohnmacht
 Hoch aufgedunkelt zum Kreuz!«*

(G. v. Le Fort, »Hymnen an Deutschland«.)

cjelina, vidi se da je i jedno i drugo istovrijedno, a i od jednake važnosti, a obojega će biti dokle god bude ljudi, kojima je njihova ograničenost sudbina, ali ujedno njihova snaga neprevarljivi putokaz duboke čežnje za vječnošću.

»San o Tebi u mojoj je duši, Gospode,
ipak — ne mogu do Tebe, jer,
sva su moja vrata zatvorena!
Opkoljen sam kao od vojske, u svoju
sam vječnu zatvoren samoću!

Ljubav moja stepenice su duše: uvijek,
uvijek u samome sam sebi!
Ali počinka nema u komorama mojim,
i najtiša komora je samo velik krik!
Zadnja od njih samo je predvorje, najsvetija
ispunjena je čekanjem, najtamnija još je
kao pjesma dana!

(G. von Le Fort, iz prologa »Himna Crkvi«¹⁰⁾)

Kako smo na početku naglasili, naša je želja da ovaj oskudni prikaz osnovnog značaja novije njemačke katoličke lirike pobudi u čitatelju želju za razmišljanjem o toj stvari, te želju da se točnije upute u sliku one nove Njemačke, koja je u nastajanju. Jedno će ipak biti već i sada jasno: katolička zbilja privela je njemačku zbilju njenim dubinama. Stanje bez milosti probijeno je i došlo je do veze s Bogom, koja donosi puninu; unutarlost potaknuta je da bude plodna, a »dinamika« je u »mjeri« i »statici« katoličke stvarnosti narasla do zaista neiscrpive moći i zbiljnosti. Katolički čovjek i pjesnik postao je prema tome Nijemac više od sviju ostalih Njemaca. Ali čovjek katolik to ne proglašuje u floskulama, već živi po tome neustrašivom snagom svoje biti, koja djeluje u dubinama i koja crpi iz božanskih izvora; poniznom snagom on nastoji doći do Boga i povući sobom sve ono, što ima u njemačkoj stvarnosti velika, plemenita, čista i ljubavi vrijedna. Novi katolički lirici vjeruju u »dubine svijeta«, pa i njemačkog svijeta, jer oni

¹⁰⁾ »Herr, es liegt ein Traum von Dir in meiner Seele,
aber ich kann nicht zu Dir kommen, denn alle
meine Tore sind verriegelt!
Ich bin belagert wie von Heerscharen, ich bin
eingeschlossen in mein ewiges Allein!

Meine Liebe ist wie Treppen in des Seele: immer
immer bin ich nur in Mir!
Aber ich habe kein Ruhen in allen meinen Kammern
Ihre stillste ist noch wie ein einziger Schrei!
Ihre letzte ist noch wie ein Vorsaal, ihre heiligste
noch wie ein Harren, ihre dunkelste noch
wie ein Lied vom Tag!

(G. v. Le Fort, aus dem »Prologus« der Hymnen an die Kirche).

žive iz vjere. U toj vjeri oni nalaze sigurno i čvrsto zaklonište pred znanjem, da se nalaze usred njemačke »zabačenosti« i prekomjerne dinamike.

U pobjedi zla ne pobjedih ja!
Kerub jedan mi odvrati lice od sjaja
osudjenog časa
i izbaci me u milost. —
Lebdih
na rukama iz visine
u naručju dubine,
i — umrtvljen od umirućih dana,
živim!
Idem put nade,
krila mi se šire za budućnosti stijeg.
Jurišem svoje sudbine jurišam na
jurišu dozrelo vrijeme.

(G. v. Le Fort, iz »Himna Njemačkoj«¹¹⁾)

Hans - Werner Mende D I.

¹¹⁾ »Nicht siegt ich im Sieg des Verderbens:

Vom Haupte

Wand mir ein Cherub den Glanz der verurteilten Stunde

Und stiess mich hinaus in die Gnade —

Von Händen aus der Höhe getragen

Schwebt ich

In den Armen der Tiefe,

Und überstorben von einer sterbenden Zeit

Leb' ich!

Gen Hoffnung fahr ich,

Zur Fahne der Zukunft sind meine Flügel entfaltet

Im Sturm meines Schicksals stürm ich die sturmreife Zeit«.

(G. v. Le Fort, »Hymnen an Deutschland«)